

در گزارش «ایران» بررسی شد

چهره بدون تحریم صنعت نفت ایران

عطیه لیاف خبرنگار

دهه هاست که صنعت نفت ایران درگیر تحریم است، تحریم هم از نوع خارجی و هم داخلی؛ و به واسطه همین فشارهای داخلی و خارجی نتوانسته به جایگاهی که شایسته آن است، برسد. اما سؤال اینجاست؛ اگر تحریم‌ها نبود، امروز چهره صنعت نفت کشور چگونه بود؟ ایران چه نقشی در جهان انرژی بازی می‌کرد و اقتصاد آن چه شرایطی داشت؟

■ **وضعیت کنونی صنعت نفت**

صنعت نفت ایران در حال حاضر از نظر کمی چنین تعریف می‌شود: ظرفیت تولید حدود ۴ میلیون بشکه نفت خام در روز و تولید واقعی ۲،۳ میلیون بشکه در روز (بر مبنای گزارش منابع ثانویه و اویک) که حدود ۱۰،۷ میلیون بشکه در روز از این تولید در داخل پالایش و مصرف می‌شود؛ ظرفیت تولید یک میلیارد متر مکعب گاز در هر روز که کمتر از ۱۰۰ میلیون مترمکعب آن صادراتی شود؛ ظرفیت تولید ۱۰۰ میلیون تن محصول پتروشیمی که اغلب مواد اولیه با بالادستی هستند و هنوز زنجیره تولیدات کامل نشده است؛ ظرفیت پالایش ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه فرآورده‌های نفتی در هر روز که بخشی از پالایشگاه‌های کشور همگام با پیشرفت فناوری جهان به روز نشده‌اند. اما از نظر کیفی، شرایط سخت‌تر می‌شود، برای مثال هنوز میابگین ضریب بازیافت نفت خام حدود ۲۵درصد است و در برخی از میادین این رقم به ۵ الی ۱۰ درصد نیز می‌رسد؛ در حالی که در کشوری مانند عربستان این رقم به بیش از ۵۰ درصد می‌رسد. باید در نظر داشت که هر یک درصد افزایش ضریب بازیافت از مخازن نفت به معنی افزایش ظرفیت تولید ۸ میلیارد بشکه نفت برای ایران است. در صنعت گاز نیز بی‌زودی این ظرفیت از میادینی مانند پارس جنوبی شدت می‌گیرد و ممانعت از این افت تولید، گاز نیازمند سرمایه و تکنولوژی است. هدرسوزی‌های کیفیفت پالایش برخی از محصولات پالایشگاهی را به سبب نبود همین تکنولوژی و سرمایه‌اگر کنار بگذاریم، موضوع نقش ایران در منطقه و جهان نیز یک مساله دیگر است که قرار بود هاب انرژی منطقه باشد؛ اما در حال حاضر نه تنها موفقیت‌آمیز نبوده بلکه مبادلاتی مانند سواپ نیز که در گذشته بود، کنار گذاشته شده است.

■ **اگر تحریم نبود...**

کارشناسان بر این باورند که چهره صنعت نفت ایران در صورت نبود تحریم‌های خارجی، تخصص‌گرایی و تلاش برای حداکثرسازی منافع به تغییر قابل ملاحظه‌ای داشت؛ چرا که ظرفیت‌های بالای در بخش نفت کشور وجود دارد. از جمله ظرفیت افزایش تولید تا ارقامی در حدود ۷،۵ میلیون بشکه در روز؛ صادرات بیش از ۴ میلیون بشکه نفت خام در هر روز؛ صادرات بیش از ۳۰۰ میلیون مترمکعب گاز در هر روز (البته با مدیریت مصرف داخلی) و رسیدن به جایگاه نخست

نفتی کمتر، ۳ برابر ایران تولید دارد.

این نشان دهنده ظرفیت‌هایی است که به دلیل تحریم‌ها و مدیریت نادرست از دست داده‌ایم. ایران می‌توانست ظرفیت تولیدی بیش از ۷ میلیون بشکه در روز داشته باشد».
به گفته قربان، جنگ، تحریم و نبود تخصص‌گرایی و تلاش برای حداکثرسازی منافع ملی در برخی از دوره‌های زمانی مانع از آن شده که ایران هاب انرژی منطقه شود و اقتصادش حرف اول را در منطقه بزند. اما با فکر خوب و تعامل جهانی این پتانسیل در صنعت نفت ایران وجود داشت. او تحریم‌ها موجب و مجبور شدند که قطر سرمایه‌گذاری کنند. آنها بیش از ۲۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در صنعت گاز قطر انجام دادند و به دنبال همین سرمایه‌گذاری‌ها امروز قطر یکی از بزرگترین صادرکنندگان گاز جهان است. قربان با اشاره به اینکه برخی بر توسعه صنعت نفت با سرمایه داخلی اصرار دارند، ادعان می‌کند: «بارها تکرار کرده‌ام؛ برای کشف این منابع یک دلار نیاز به صرف توسعه صنعت نفت و گاز کرد. آنقدر صنعت نفت و گاز ایران جذاب است که شرکت‌های بین‌المللی بیایند و سرمایه‌گذاری کنند و دولت تنها باید در بخش‌هایی مانند آموزش و تربیت و بهداشت که خارجی‌ها حاضر به سرمایه‌گذاری در آن نیستند هزینه کند. اگر ما احساس می‌کنیم که در صورت حضور خارجی‌ها در صنعت نفت زیان می‌بینیم، این نشان‌دهنده ضعف ما در عقد قرارداد است. اما اگر نخود انتقاد یک قرارداد خوب را بلد هستیم؛ دیگر نیازی نیست که نگران باشیم؛ البته متأسفانه‌ای تحریم‌ها این فرصت را از ما گرفته است.»
این کارشناس ارشد انرژی با اشاره به اینکه ذخایر نفتی اغلب بزرگترین تولیدکنندگان نفت جهان از ایران کمتر است و چندین برابر تولید دارند توضیح می‌دهد: «برای مثال آمریکا یک‌سوم ذخایر نفتی ایران را در اختیار دارد و ۳ برابر تولید می‌کند، یا روسیه با ذخایر

■ **فرصت محدود برای بازسازی**

جهان در مرحله گذار انرژی است و تا ۲۰۵۰ میلادی احتمالاً سید تأمین سوخت جهان تغییر خواهد کرد. به همین خاطر زمان برای جبران چند دهه عقب‌ماندگی در صنعت نفت ایران بسیار محدود است.

در این باره فردین برکشلی تحلیلگر و کارشناس ارشد انرژی به «ایران» می‌گوید: «سال‌هاست که بخش‌های نفت تحت تحریم دائمی است. تحریم خارجی یا خود تحریمی، اولین تحریم را کارتر در اردیبهشت ۱۳۵۸ اعمال کرد. اما متضرر اصلی خود آمریکا بود که از صنعت نفت ایران، بی‌بهره ماند. شرکت‌های نفتی آمریکایی خیلی عصبانی بودند. بازی را عملاً به اروپا واگذار کرده بودند. اما بعدها شرکت در مناقصه شوند.»

رئیس دفتر مطالعات انرژی وین با بیان اینکه در ایران شرکت ملی نفت نداریم و در اصل شرکت دولتی نفت داریم؛ توضیح می‌دهد: «اصلاً اصول یک شرکت ملی را نمی‌توان دید. شرکتی داریم که فقط باید خرج مملکت را بدهد، مثل پدری که تنها وظیفه‌اش، خرجی دادن است و خودش اصلاً اهمیتی ندارد.»

برکشلی با تأکید بر فرصت اندک باقیمانده ادامه می‌دهد: «نبود تحریم بین‌المللی و خودتحریمی و با حکمرانی خوب، ایران می‌تواند یک بازیگر انرژی مهم و قدرتمند باشد. مشکل تحریم آمریکا، از دو مقطع جدی و خطرناک شد. نخست، تحریم شورای امنیت و دوم تحریم‌های ثانویه CATSA. در تحریم ثانویه کشورها، شرکت‌ها و افراد طرف قرارداد با ایران را هم میسر است. درمورد گاز نیز شرایط کانونی ترین، محورهای تحریم نفتی نبود. تحریم‌ها برای آن بود که به گفته قربان، جنگ، تحریم و نبود تخصص‌گرایی و تلاش برای حداکثرسازی منافع ملی در برخی از دوره‌های زمانی مانع از آن شده که ایران هاب انرژی منطقه شود و اقتصادش حرف اول را در منطقه بزند. اما با فکر خوب و تعامل جهانی این پتانسیل در صنعت نفت ایران وجود داشت. او تحریم‌ها موجب و مجبور شدند که قطر سرمایه‌گذاری کنند. آنها بیش از ۲۰ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری در صنعت گاز قطر انجام دادند و به دنبال همین سرمایه‌گذاری‌ها امروز قطر یکی از بزرگترین صادرکنندگان گاز جهان است. قربان با اشاره به اینکه برخی بر توسعه صنعت نفت با سرمایه داخلی اصرار دارند، ادعان می‌کند: «بارها تکرار کرده‌ام؛ برای کشف این منابع یک دلار نیاز به صرف توسعه صنعت نفت و گاز کرد. آنقدر صنعت نفت و گاز ایران جذاب است که شرکت‌های بین‌المللی بیایند و سرمایه‌گذاری کنند و دولت تنها باید در بخش‌هایی مانند آموزش و تربیت و بهداشت که خارجی‌ها حاضر به سرمایه‌گذاری در آن نیستند هزینه کند. اگر ما احساس می‌کنیم که در صورت حضور خارجی‌ها در صنعت نفت زیان می‌بینیم، این نشان‌دهنده ضعف ما در عقد قرارداد است. اما اگر نخود انتقاد یک قرارداد خوب را بلد هستیم؛ دیگر نیازی نیست که نگران باشیم؛ البته متأسفانه‌ای تحریم‌ها این فرصت را از ما گرفته است.»

این کارشناس ارشد انرژی با اشاره به اینکه ذخایر نفتی اغلب بزرگترین تولیدکنندگان نفت جهان از ایران کمتر است و چندین برابر تولید دارند توضیح می‌دهد: «برای مثال آمریکا یک‌سوم ذخایر نفتی ایران را در اختیار دارد و ۳ برابر تولید می‌کند، یا روسیه با ذخایر

سرمایه‌گذاری و انتقال تکنولوژی و دانش فنی، تعیین‌کننده است. با توجه به ذخایر نفتی موجود و با ارتقای ضریب بازیافت، امکان افزایش تولید نفت خام در سطح ۷ میلیون بشکه در روز، میسر است. درمورد گاز نیز شرایط خوب نیست. ما طی ۱۰ سال آینده دو رقیب قدرتمند یعنی قطر و روسیه را داریم. البته قطر در آل.ان.جی قدرتمند است و بنابراین رقیب اصلی ایران نیست. اما در خط لوله که به نظر بنده برای ایران حیاتی است و امنیت ملی ما را به طور جدی، ارتقا می‌دهد، باید به نوعی رقیب روسیه شویم که البته تعجب نمی‌کنم که اگر گاز ایران، عزم بازارهای اروپا داشته باشد، روسیه به طور جدی مقابله می‌کند.»

برکشلی با بیان اینکه تحت شرایط موجود فقط ناچاریم که ظرفیت تولید را برای مصرف داخلی، تقویت کنیم؛ اظهار می‌کند: «اما در پتروشیمی، حد ایران، سقف آسمان است که واقعاً برای آن تکنولوژی بین‌المللی لازم داریم. مصرف نفت و گاز به عنوان سوخت، در ۲۰ سال آینده، رشد مهمی نخواهد داشت. اما رشد مصرف متوجه پتروشیمی می‌شود. در این زمینه مادر تکنولوژی، آمریکا و اروپا هستند. با چنین رونیب، پتروشیمی ایران موفق نخواهد شد.» او پیش نیاز جبران عقب‌ماندگی صنعت نفت ایران را حکمرانی خوب، سرمایه‌گذاری و انتقال تکنولوژی معرفی می‌کند و می‌گوید: نگاه به توسعه، باید امروزی شود. تفکر قرن بیستمی و بلکه قرن نوزدهمی پاسخگو نیست.

■ **از میانه‌ها، راه راجع رفتیم**

اما چرا اینقدر تحریم‌ها روی صنعت نفت ایران تأثیر داشت؟ اصلاً چرا غربی‌ها صنعت نفت را برای تحریم انتخاب کردند؟ تحریمی که امروز فقط فروش نفت را در بر نمی‌گیرد و دامنه آن از حمل و بیمه تا بازگشت منابع حاصل از فروش و سرمایه‌گذاری خارجی را شامل می‌شود.

نفت نیز در این باره به «ایران» توضیح می‌دهد: «صنعت نفت ایران وقتی که انقلاب شد با یک شوک مواجه شد. وقتی که فرانسه برای اولین بار هوایما و موشک به عراق داد و عراق بواسطه

■ **چهارشنبه ۱ اردیبهشت ۱۴۰۰**

■ **سال بیست و هفتم**

■ **شماره ۹۶۰۹**

یادداشت

اقتصادی

«امتیاز دو طرفه» راز موفقیت جذب سرمایه

آلبرت یغزانی استاد دانشگاه

سرمایه‌گذاری و آزادی؛ دو مقوله‌ای است که مانند شمشیر دولبه عمل می‌کند. برای جذب سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی، لحاظ کردن برخی از آزادی‌ها ضرورت دارد اما این آزادی‌ها باید حد و حدود مشخصی داشته باشد. بر این اساس آزادی‌ها نباید به گونه‌ای باشد که برخی از سرمایه‌گذاران به این نتیجه برسند که کشور برای جذب آنها از هر اقدامی که می‌تواند منافع ملی کشور را به خطر بیندازد، استقبال می‌کند.

تمام سرمایه‌گذاران ترجیح می‌دهند که دولت‌ها برای آنها بهترین شرایط را فراهم کنند و اجازه دهند روند سرمایه‌گذاری طبق قاعده‌ای که آنها می‌خواهند باشد؛ اما باید پذیرفت که تمام کشورها در مناسبات اقتصادی خود محدودیت‌هایی دارند و نمی‌توانند هر آن چیزی که سرمایه‌گذار می‌خواهد محقق کنند.

به عنوان مثال اگر یک شرکت چینی می‌خواهد در ایران سرمایه‌گذاری کند یک شرط می‌گذارد که انجام پروژه منوط به استفاده از نیروی کار چین باشد. قاعدتاً شرکت چینی نمی‌تواند از دولت و حکومت بخواهد که بر اساس خواسته آن اقدام شود. چرا که این اقدام باعث می‌شود اشتغال‌زایی در کشور رونق نگیرد و از طرفی در زمینه علم و تکنولوژی به دستاوردهای خوبی دست پیدا نمی‌کنیم. لذا برای آنکه سرمایه‌گذاری محقق شود باید طرف ایرانی و مجموعه درخواست‌کننده خارجی مذاکره کنند و با یک ترکیب مناسب و در راستای منافع ملی به نتیجه قابل قبول برسند. از سویی سرمایه‌گذاران تمایل دارند که بوروکراسی‌ها برای آنها به حداقل برسد، از قوانین مالیاتی معاف باشند و در زمینه صادرات هیچ اما و آگری وجود نداشته باشد. سرمایه‌گذاران به دنبال لیست بلندی از حمایت‌ها و آزادی هستند اما قطعاً هیچ کشوری نمی‌تواند تمام خواسته سرمایه‌گذاران را محقق کند. در تمام کشورها سرمایه‌گذاران بر اساس یک فرمول پیش می‌روند؛ یعنی یک امتیاز می‌دهند و یک امتیاز می‌گیرند. ما نیز از این قاعده نباید مستثنی باشیم؛ اگر سرمایه‌گذار به دنبال برخی از آزادی‌ها است می‌توان در برابر اخذ برخی از موارد که به نفع کشور است مسیر سرمایه‌گذاری را پیش ببریم.

بعضاً دیده شده در سرمایه‌گذاری‌های خارجی که در ایران صورت گرفته، در راستای تسهیل در امر سرمایه‌گذاری و آزادسازی‌ها امکانات متعددی داده شده است و همین امر بشدت برای کشور مشکل آفرین بوده است. سرمایه‌گذاران خارجی بدون پرداخت خسارت و غرامتی از ایران می‌روند و بعد از آن هم پاسخگو نیستند. نمونه بارز این اتفاق‌ها را می‌توان در برنده‌ای پژو، رنو، آل جی و حتی ساسونگ دید. این شرکت‌ها که به‌عنوان سرمایه‌گذار به ایران آمدند در دوران تحریم از ارائه قطعات به ایران خودداری کردند و همین امر بشدت به کشور صدمه وارد کرد. از این‌رو اگر بدون سرمایه‌گذاری صورت گیرد بخصوص از سوی سرمایه‌گذاران خارجی باید منافع ملی دقیق دیده شود تا با خروج یک کشور امکان شکایت در دادگاه‌های بین‌المللی را داشته باشیم. متأسفانه قراردادهای خارجی در ایران به گونه‌ای تنظیم شده که حتی در دادگاه‌های بین‌المللی همه را ی به ضرر کشورمان صادر و سرمایه‌گذار خارجی برنده می‌شود. اگر در جذب سرمایه‌گذاران هوشیاری داشته باشیم و همان‌طور که امتیاز می‌دهیم، امتیاز بگیریم خیلی از مشکلات حل خواهد شد و در راستای رشد و اعتای کشور کام بر می‌داریم. به‌نظر می‌رسد در دور جدید برجام بایستی بیش از گذشته به موضوع منافع ملی اهمیت دهیم. در حقیقت باید به گونه‌ای سرمایه‌گذاران را جذب کنیم که منافع حضور آنها در کشورمان قابل لمس باشد و ببینیم که رشد و توسعه از نظر علمی و تکنولوژی اتفاق می‌افتد. زمانی ما از محرومیت زدایی فاصله می‌گیریم و ببینیم باومی. سرمایه‌گذاران داخلی با رویکرد و شرایطی که در کشور وجود دارد آگاه هستند و بارها دیده شده که در امر سرمایه‌گذاری این گروه مغفول واقع شده‌اند لذا باید در دوره‌های آینده در مورد جذب سرمایه‌گذاران خارجی دقت بیشتری صورت گیرد.

در جمع‌بندی باید عنوان کرد که ما در موضوع سرمایه‌گذاری باید انعطاف پذیر باشیم و با توفیق در براساس سود و طرفه‌ها باشد و اجازه ندهیم برخی از سرمایه‌گذاران بدون ارائه امتیاز خواسته‌های خود را تحمیل کنند.

ایران چه تعداد چاه نفت و گاز دارد؟

مدیرعامل شرکت ملی حفاری ایران گفت: از ابتدای انقلاب اسلامی تا پایان سال گذشته تعداد ۴۸۶۶ حلقه چاه نفت و گاز در کشور توسط این شرکت حفر شده که از این تعداد ۴۱۱ حلقه در ردا حفاری شده است.سید عبدالله موسوی، با بیان اینکه از مجموع این چاه‌ها، ۲۴۶۷ حلقه توسعه‌ای، ۱۱۸ حلقه تصفی، ۱۴۸ حلقه کشفانی و ۱۳۳۲ حلقه تعمیر، تکمیلی است، اظهار کرد: متراژ کل ۹ میلیون و ۶۶۸ هزار و ۸۱۱ متر حفاری انجام شده است. ایسنا

باهمکاری دانشگاه صنعتی امیرکبیر و مرکز آموزش بازرگانی برگزار شد

اولین دوره آموزشی مجازی MBA

اولین دوره آموزش مجازی MBA توسط دانشگاه صنعتی امیرکبیر و مرکز آموزش بازرگانی برگزار شد.

بر اساس این گزارش؛ این دوره، اولین دوره تخصصی بلندمدت (MBA) طی سال‌های اخیر بوده که با توجه به وضعیت کنونی کشور و کرونا به‌صورت آنلاین و با مشارکت طرفین برگزار شد. دوره‌ها در MBA در دو گرایش (مدیریت پروژه و مدیریت لجستیک و زنجیره تأمین) به‌صورت مجزا به مدت ۲۴۰ ساعت برگزار می‌شود، که این دوره‌ها مبتنی بر دانش، تجربه و مهارت استادان دانشگاه صنعتی امیرکبیر و مرکز آموزش بازرگانی برگزار شد. مراسم معارفه این دوره‌ها در اسفندماه سال گذشته با حضور دکتر اسفهان‌ئی‌پور (رئیس محترم دانشکده مهندسی صنایع)، آقای مهندس عباسی (مدیرعامل محترم مرکز)، خانم دکتر اشرفی (عضو هیات علمی دانشگاه) و دکتر شیخ سجادیه (عضو هیات علمی دانشگاه) به منظور آشنایی بیشتر دانشجویان با سرفصل‌ها و محتوای دوره‌ها انجام شد.لازم به ذکر است دوره مدیریت MBA از جمله دوره‌های آموزشی مدیریتی پررونق سال اخیر است که بیش از حد سال قدمت دارد؛

این دوره به طور خاص برای کسانی در نظر گرفته شده است که نیازمند دانش مدیریت هستند، اما در زمینه‌های دیگر تحصیل کرده‌اند. به‌همین علت، عموم مخاطبان این دوره، تحصیلات اصلی خود را در حوزه‌های دیگر گذرانده و برای تکمیل مهارت‌های مدیریتی خود، این رشته را به‌صورت دانشگاهی یا در قالب دوره MBA دنبال می‌کنند. این دوره آموزشی به افراد در هر تخصص و دانشی امکان می‌دهد تا ذهن خود را متوجه خلأها، نیازها، شکاف‌ها و کمبودهای بازار کنند و بر اساس تکنیک‌ها و تاکتیک‌هایی که بازار و کسب و کاری طلبد، بهترین راه را برای توسعه کسب و کار خود پیدا نموده و سهم خود را از بازار افزایش دهند. شایان ذکر است در اولین دوره، دانشپذیرانی از شرکت‌های مادر تخصصی بازرگانی دولتی ایران، صنایع فولاد مشیز بردسیر، پتروشیمی خراسان، پتروشیمی شهید تندکوبان، طیاران ابزار و شستا حضور دارند. علاقه‌مندان برای آشنایی بیشتر با این دوره‌ها و ثبت‌نام می‌توانند به صفحه مرکز آموزش بازرگانی www.ibtc.ir مراجعه کنند.

مؤثری در مدیریت این بحران ایفا کنند، زیرا این گروه از شرایط موجود آگاهی بیشتری دارند و همچنین بسیاری از آنها از امکانات رسانه‌ای و توانایی‌های ارتباطی چشمگیری برخوردارند. از این رو ضروری است که یک‌بار دیگر مانند موج اول بحران این گروه‌ها مسئولیت خود را به یاد آورند و برای خاموش کردن آتشی که بر جان هموطنان افتاده به پا خیزند.

۵- تجربه بحران تا این لحظه نشان داد که هر رسانه مجازی و هر موقعیت ارتباط جمعی می‌تواند در این موقعیت برای جامعه فرصتی باشد تا هشدارها و هوشیاری‌های ضروری را اطلاع‌رسانی کند. در ماه‌های گذشته ذخیره دانش و منابع نشانه‌شناختی و ارتباطی ما برای روبرویی با بحران کرونا به حد کافی غنی و سرشار شده است. از این‌رو کافی بومی‌گرایی در این لحظه و در شرایط فعلی تا حدی اثر گذارتر از گذشته خواهد بود. باید همه ما داشته باشیم در این موقعیت بدون احساس صمیمیت و غفرواری و مشارکت جمعی نمی‌توانیم از این بحران عبور کرده و سلامت و سربلند باشیم.

ادامه از صفحه اول